

Erik Buchwald, PhD i biodiversitet

Hvad er problemet? (Resumé)

Skiftende regeringer i Danmark har meldt ud, at de ønsker at implementere EU-direktiver korrekt, men uden overimplementering. Med hensyn til Habitatdirektivet skete der dog et skift i 2013, idet daværende miljøminister på baggrund af anbefalinger fra biologer valgte i relation til skov at skifte den hidtidige juridiske fortolkning af direktivet ud med en biologisk fortolkning skrapere end juraen - overimplementering. De danske skovtyper skulle pludselig være nærmest bedre end urskov for at kunne vurderes gunstige – stik mod EU's vejledninger for hvordan direktivet skulle forstås.

Overimplementeringen medførte, at alle danske skovtyper i både 2013 og 2019 blev rapporteret i ugunstig status – i modsætning til i 2007. Det har i årene efter 2013 medvirket til kostbare og u hensigtsmæssige politiske beslutninger med hensyn til Danmarks skove, herunder at ca. 70.000 ha statsskove og plantager er besluttet lagt ud som urørt skov, selvom EU's vejledninger anfører, at urørt skov navnlig er relevant *"for urskove med en høj grad af naturlighed"* og selv om forskning har analyseret sig frem til at et langt mindre areal urørt statsskov er relevant for biodiversiteten. Problemet gælder også andre naturtyper.

Overimplementeringen har bidraget til at EU i 2024 har vedtaget en ny forordning om naturgenopretning grundet rapporterne om, at bevaringsstatus er ugunstig. Forordningen stiller bl.a. krav om indsats for at opnå god tilstand for 30 %, 60 % og 90 % af arealet af naturtyperne inden henholdsvis 2030, 2040 og 2050 på landsplan, dvs. både indenfor og udenfor habitatområderne. Med den skrappe danske målestok, der blev brugt i 2013 og 2019, vil god tilstand ikke kunne opnås selv på 100 år og måske aldrig. Hvis Habitatdirektivet tolkes korrekt uden overimplementering er god tilstand og gunstig status mere opnåelig.

Udgangspunktet: EU-reglerne

Habitatdirektivet /1/ fordrer bevaring af en række arter og naturtyper, som listes på direktivets bilag, og kræver, at forringelser af dem skal undgås. Ni af de skovnaturtyper, som er listet på direktivets bilag 1 findes i Danmark og er dermed underlagt direktivets bestemmelser (type 9110 til 91E0). EU har udgivet en naturtypemanual /2/, som for hver af typerne giver en juridisk definition og beskrivelse inklusive en liste af såkaldt karakteristiske arter. De ni danske skovtyper er, ligesom flertallet af andre skovtyper på direktivet, defineret udelukkende ud fra geografisk egn kombineret med træarter, jordbund, klima og bundflora, mens der ikke er defineret noget om skovens drift, alder, struktur, dødt ved eller andre arter end bundfloraen. Dermed bliver hovedparten af danske bøge- og egeskove m.fl. omfattet, uanset om de har skovdrift eller ej – blot det ikke er plantageagtig plantet skov /3,4/.

I modsætning til de danske skovtyper er andre skovtyper i EU's naturtypemanual, fx den allerførste skovtype på direktivets skovliste, type 9010, defineret som mere eller mindre urskovsagtige skovarealer *"with slight human impact or without any"*, og at der skal være tale om en uberørt struktur med gamle træer og dødt ved mv. Det indgår i definition og beskrivelse af type 9010, at intensiv skovdrift er skadelig for typen; men altså ikke for de danske typer.

Hovedopgaven med habitatdirektivet er at opretholde eller genoprette såkaldt *gunstig bevaringsstatus* og således bidrage til sikring af biodiversiteten.

En naturtypes "bevaringsstatus" defineres i direktivet for "gunstig", når

"- det naturlige udbredelsesområde og de arealer, det dækker inden for dette område, er stabile eller i udbredelse, og

- den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for dets opretholdelse på lang sigt, er til stede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid, samt når

- bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for den pågældende naturtype, er gunstig”

Bevaringsstatus vurderes og rapporteres på tværs af landet, uafhængigt af om skovarealerne er udpeget som habitatområde eller ej. Det er altså ikke kun tilstanden i habitatområderne det gælder.

EU-vejledninger om fortolkning af reglerne

EU Kommissionen har i 2004 udgivet detaljeret vejledning til medlemsstaterne om, hvordan habitatdirektivet skal fortolkes i relation til skov. Vejledningen fremhæver allerede i sit forord, *”at der ikke er et modsætningsforhold mellem Natura 2000 og økonomisk aktivitet i skovsektoren” /5/. I vejledningens afsnit om krav til skovforvaltning i de udpegede Natura 2000-områder præciseres det, at *”Indgreb, der medfører midlertidig forstyrrelse af skovdækket på et begrænset areal (f.eks. gruppevis foryngelse), eller af en begrænset intensitet (f.eks. tynding) er tilladt, forudsat at de tillader retablering af den oprindelige situation ved naturlig foryngelse, selv om der skal tilbagelægges flere etaper af den naturlige succession”*. Desuden præciserer vejledningen, at en medlemsstat kan *”indføre en strammere retlig ramme på deres område, end den, der kræves i habitatdirektivet, men de bør i den forbindelse ikke påberåbe sig fællesskabslovgivningen”*.*

I den nyeste vejledning fra 2018 /6/ beskrives behovet for skovindsats i selve habitatområderne som følger, idet det flere steder anføres, at fortsat skovdrift ofte er relevant, men bør tilpasses, hvis der for det specifikke habitatområde er angivet behov for det i en Natura 2000 plan: *”Det er derfor ikke muligt at generalisere om den type foranstaltninger, der kan være nødvendige. De kunne variere fra ‘ingen’ – dvs. ingen yderligere foranstaltninger påkrævet bortset fra at fortsætte med at forvalte lokaliteten på den måde, den er blevet forvaltet på indtil nu – til ‘simple’ foranstaltninger, f.eks. at undgå forstyrrelse omkring visse træer i ynglesæsonen eller skabe små åbninger i trædækket for at lade mere sollys gennem, eller forøge mængden af dødt træ i skoven – til ‘væsentlige’ genopretningsaktiviteter, der involverer total fjernelse af ikkehjemmehørende arter eller omstrukturering af et skovklædt område for at diversificere aldersstrukturen og genetablere fragmenterede levesteder. I visse tilfælde kan manglende intervention og streng beskyttelse også betragtes som en bevaringsforanstaltning, navnlig for urskove med en høj grad af naturlighed. ... Bevaring af dødt træ er ofte meget relevant, men enhver afgørelse i den henseende skal også tage risikoen for brande i betragtning i følsomme områder. ... Gamle træer (også kaldet veterantræer, dvs. træer, der er over 160-200 år gamle) savnes ofte i forvaltede skove, fordi den normale skovrotation normalt er kortere end naturlige træers levetid og naturlige skoves cyklus. De skaber vigtige mikrohabitater for visse udryddelsestruede biller, lav, svampe osv. Derfor kan opretholdelse af forekomsten af sådanne træer i skovene og skabelse af muligheden for at opnå denne alder, i det mindste for enkelte træers eller trægrupperes vedkommende, bidrage til bevaringen af de ovenfor anførte arter. ... Det er kun skovtyper, hvor den faktiske skovvegetation har en høj grad af naturlighed og befinder sig i et fremskredent stadi af succession, der i princippet er egnet til, at der ikke foretages nogen indgreb”*.

EU-vejledninger om overvågning og rapportering.

Habitatdirektivet bestemmer, at medlemsstaterne skal overvåge bevaringsstatus og rapportere til EU hvert 6. år ud fra en fastlagt rapporteringsmodel. EU-vejledninger om rapporteringens format og indhold er udgivet af EU for hver 6-års rapporteringsperiode. Hvordan overvågningen sker bestemmes af det enkelte medlemsland.

Annex E i rapporteringsformatet /7/ præciserer, at bevaringsstatus for en naturtype skal rapporteres som enten gunstig (grøn), moderat ugunstig (gul), stærkt ugunstig (rød) eller ukendt (grå). For at opnå grøn skal mindst 3 ud af 4 delparametre være gunstige, og ingen må være ugunstig. Der skal vurderes i forhold til direktivets ovenstående definition af gunstig bevaringsstatus med tilføjelser om, at udbredelse og areal også skal være mindst på niveau med et såkaldt ”gunstigt reference niveau”, og om hvornår rød kategori skal

bruges, herunder hvis mere end 25% af naturtypens areal har en ugunstig tilstand med hensyn til naturtypens særlige struktur og funktioner.

EU's uddybende vejledning /8/ anfører, at *struktur* er de fysiske komponenter i naturtypen - ofte i form af bestande af arter (både levende og døde), f.eks. træer og buske i skovtyper. *Funktioner* er økologiske processer. Vigtige funktioner i skovtyper er ifølge vejledningen næringsomsætning og træers foryngelse. Vejledningen præciserer: *"In many cases it is not necessary for all components of the structures or functions to be present on all sites where a habitat type occurs. For example, although all age classes of a woodland type, from saplings and young (natural) regrowth to senescent trees and natural decay phases, need to be present at a regional scale, together with sufficient regeneration, it is not necessary for every stand site to have all the age classes. A single site can be considered to be in 'good' status even if not all age classes, etc. are present if the various stages are well represented in the habitat at a regional scale"*.

Delkonklusion EU-regler

Nogle af direktivets skovtyper er defineret med urskovsagtig karakter uden skovdrift, mens andre skovtyper - bl.a. de danske - er defineret bredt så de inkluderer intensivt forstligt drevne skovarealer. Generelt kræver direktivet, at forringelser skal undgås. For den del af hver type, som er udpeget som habitatområde, skal forvaltningen tilpasses til typens behov for langsigtet opretholdelse, som vil være meget forskellig for de urskovsagtige typer og andre skovtyper. Det er ikke nødvendigt for gunstig bevaringsstatus, at alle typens strukturer og funktioner er tilstede i hvert habitatområde, f.eks. gamle træer eller dødt ved, blot de er velrepræsenteret på regionalt niveau. Danmark består i direktiv sammenhæng af to regioner: den atlantiske og den kontinentale biogeografiske region.

Dansk jura og omsætning af EU-reglerne

I Danmark er det miljøministeriet, som har ansvaret for fortolkning af EU-direktiver indenfor miljøområdet, f.eks. habitatdirektivet /9/. Fra direktivet kom i 1992 og frem til ultimo 2013 fulgte miljøministeriet og dets styrelser den fortolkning af direktivet, som fremgår af EU's vejledninger, og er resumeret i det ovenstående. I den forbindelse er afgrænsning og forståelse af de ni skovtyper beskrevet for danske forhold. Afgrænsningen af skovtyperne påvirkes ikke af skovdrift eller ej, eller af forekomst af gamle træer eller dødt ved mv., men alene af forhold i relation til plantearterne, jordbund og klima /3,4/.

I 2003 og 2005 udgav Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) i samarbejde med flere andre forskningsinstitutioner henholdsvis anden og tredje udgave af en faglig rapport nr. 457 /10/, som detaljeret beskrev *"Kriterier for gunstig bevaringsstatus"* for danske naturtyper og arter. En række organisationer, amtsfolk og skovfolk, havde bidraget og kommenteret udkast. Rapporten fulgte EU's vejledninger og angav både for den nationale og den lokale vurdering af bevaringsstatus, at tilstanden i relation til en lang række parametre skulle være stabil eller forbedret for at være gunstig, samt at tålegrænsen for kvælstofdeposition ikke måtte overskrides. Skovdrift på skovtyperne var anerkendt. Kriterierrapporten er fortsat gældende /11/.

I 2007 udgav DMU faglig rapport nr. 599, 2. udgave, *"Beregning af naturtilstand ved brug af simple indikatorer"*, som angav et system til vurdering af tilstand i fem klasser på basis af systematisk indsamlede data fra kortlagte arealer med lysåbne naturtyper i habitatområderne. De to bedste af de fem tilstandsklasser var kalibreret til at svare til gunstig tilstand ved en række besigtigelser i naturen med deltagelse af repræsentanter for naturforeninger, erhvervsorganisationer og kommuner m.fl. Efter kalibreringerne fastlagdes det i juni 2007 i bekendtgørelse /12/, at tilstand i danske habitatområder skal inddeles i de fem klasser ved hjælp af systemet. Rapport 599 blev medtaget i bekendtgørelsen som bilag 1, gældende for lysåbne typer.

Biologerne hos DMU accepterer ikke habitatdirektivets ambitionsniveau for skov

Et tilstandssystem for skovtyperne havde DMU, Københavns Universitet/LIFE og Skov- og Naturstyrelsen parallelt arbejdet på, men DMU ville ikke acceptere at kalde det for gunstig naturtilstand i skov, når direktivet ikke stillede skrapere krav i skov end tilfældet var. Det lykkedes derfor ikke at opnå enighed om

arbejdet i modsætning til de lysåbne naturtyper. I DMU's faglige rapport nr. 634 "*Skovenes naturtilstand*" hedder det i forordet: "*Det har således været nødvendigt at udarbejde to typer indeks til beskrivelse af dels skovenes naturtilstand og dels deres tilstand i forhold til Habitatdirektivets krav (skovtilstand)*" /13/.

Kalibreringen i felten for at sikre at systemet gav realistiske resultater foregik derefter med bidrag fra en arbejdsgruppe med repræsentanter fra naturforeninger, erhvervsorganisationer, kommuner m.fl. Det mundede ud i endeligt kalibreret DMU faglig rapport nr. 696 "*Beregning af skovtilstand*". Den udkom i 2008 og blev i 2011 indføjet som bilag 2 til opdateret bekendtgørelse /14/ om inddeling af naturtyper i tilstandsklasser. Denne rapport fulgte EU's vejledninger om direktivet.

DMU's modstand mod at acceptere direktivets ambitionsniveau for skov påvirkede også forberedelsen af EU-habitatrapporteringen i 2007, som dog endte med at ske i tråd med EU's vejledninger /9/. Danmark lagde til grund, at bevaringsstatus for de fleste danske skovtyper er gunstig i overensstemmelse med direktivet. Vurderingen blev understøttet af Kommissionens anerkendelse af, at Danmark fortrinsvis huser menneskeskabte skove baseret på plantager, at faktiske skovbrugsmetoder med kommercielt sigte kan fortsættes, såfremt de ikke forringer naturtyper eller arters bevaringsstatus, og at der ikke lægges op til særlige krav til struktur og funktion, jf. Kommissionens 2004 vejledning /5/, sammenholdt med, at de danske skove var i positiv udvikling. Kommissionen spurgte i forbindelse med EU-rapporten til den danske vurdering og fandt efter de danske svar ikke anledning til at foretage sig yderligere /9/.

I 2008-2013 fortsatte kortlægning, tilstandsvurdering og Natura 2000 planlægning derfor på basis af den hidtidige fortolkning af habitatdirektivet, inklusive forberedelser til EU-rapporteringen 2013.

EU-rapporteringen i 2013 skiftede system og direktivfortolkning

DMU strukturændredes i 2011, så medarbejderne, som arbejdede med habitatdirektiv opgaver, herefter hørte under DCE (Nationalt Center for Miljø og Energi). Kort før fristen for 2013 EU-rapportering viste det sig, at DCE i stedet for at følge den i bekendtgørelse fastsatte klassificeringsmåde havde udformet en helt ny såkaldt multikriterie model for klassificering af skovtilstand /15/. Den afveg på afgørende punkter fra både bekendtgørelsen, fra rapporten *kriterier for gunstig bevaringsstatus*, fra direktivets krav og fra EU's vejledninger.

DCE's multikriterie model krævede pludselig for gunstig tilstand, at samtlige af en lang række måleparametre var bedre end mere eller mindre arbitrært fastsatte tærskelværdier efter et "one-out-all-out" princip, som ikke kommer fra habitatdirektivet. På hvert lille prøvefelt i skoven skulle *både* specielle vedboende arter, dødt ved, meget store træer, store træer, træer med hulheder/råd, antal vedplantearter, antal insektbestøvede vedplantearter og invasive arter *samtidig* overholde "ekspertvurderede" tærskelværdier. DCE's eget notat /16/ om modellen viste, at seks ud af de ni skovtyper ikke havde eet eneste prøvefelt i hele landet, som matchede modellen, og de øvrige tre skovtyper havde ekstremt få. Den ny model havde ikke været testet eller kalibreret i felten, og naturforeninger og erhvervsorganisationer m.fl. havde ikke været inddraget.

En uafhængig analyse /17/ af DCE-modellen udført af skoveksperter på KU/LIFE for Naturstyrelsen påviste, at multikriteriemodellens "ekspertvurderede" tærskelværdier lå så urealistisk langt fra virkelige skoves værdier, at ingen af tusindvis af prøvefelter i det landsdækkende skovstatistik netværk NFI kunne leve op til gunstig tilstand, og selv Danmarks urskovsagtige skov, Suserup Skov, havde ikke eet eneste felt, som kunne kaldes gunstigt ifølge modellen. Skoveksperterne fra KU fastslog, at de valgte kriterier og tærskelværdier var indbyrdes modstridende, idet det ikke svarer til naturens indretning at alle de valgte parametre kan findes samtidig på så små arealer som et prøvefelt, idet flere af dem indbyrdes udelukker hinanden. Desuden var nogle af de enkelte tærskelværdier valgt så urealistisk høje, at de ikke kan opnås overhovedet i f.eks. yngre skov eller på dårlige boniteter. Venten i 100 til 150 år ville ikke være nok til at opnå gunstig tilstand /17/.

DCE's multikriteriemodel blev også i en anden uafhængig analyse fra KU/IFRO /18/ vurderet som ude af trit med virkeligheden og ikke operationel: "*De konkrete tiltag vil ikke resultere i at der opnås gunstig bevaringsstatus ... vil vare mere end 100 år inden kriteriet er opfyldt*". Nogle af kriterierne ville ligefrem

kunne *"true naturtypens tilstand i en længere periode"*. Der kunne ikke peges på forvaltningsmetoder, som ville sikre opnåelse af gunstighed – end ikke urørt skov. Derfor blev de økonomiske omkostninger ved modellen også kun opgjort med yderst store forbehold, men ville være omfattende.

Miljøministeren valgte i 2013 den ændrede direktivfortolkning, men nævnte det ikke for ØU

I efteråret 2013 gjorde Naturstyrelsen sit departement opmærksom på /19/, at DCE's nye model var foreløbig og uprøvet, og at dens ambitionsniveau ikke var foranlediget af EU-forpligtelser, men højere. Det fremgik, at ændring af den hidtidige direktivfortolkning kunne give forskellige problemer. Regeringens Økonomiudvalg, ØU, burde inddrages, hvis Miljøministeriet ville ændre ved den hidtidige direktivfortolkning. Styrelsen ønskede det drøftet på et møde. Efterfølgende var ovennævnte kritiske analyser fra KU/LIFE og KU/IFRO pludselig umulige at opstøve. Ingen af forfatterne til de notater har siden da haft dem med i deres publikationsliste, hvilket er usædvanligt. Så de ser ud til at være blevet mørklagt.

Danmarks Naturfredningsforening (DN) og Dansk Skovforening skrev d. 11 december 2013 fælles brev /20/ til miljøministeren og advarede om, at ændringen af kriterier for gunstig bevaringsstatus for skovtyperne *"kunne få en række meget uheldige konsekvenser for den fremtidige beskyttelse"*. De havde deltaget i grundig kalibrering af de hidtidige systemer, der var fastlagt i bekendtgørelse, men kun fået den ny model beskrevet på møde.

På trods af de bindende regler i bekendtgørelsen fra 2011 /14/ om at systemet fra 2008 skal anvendes ved klassificering af skovtypers tilstand, de kritiske analyser fra KU og fra styrelser internt i ministeriet samt henvendelsen fra DN og Skovforeningen, valgte miljøministeren at EU-rapportere efter DCE's nye uprøvede model. I materiale til ministeren d. 17. december 2013 /21/ anførtes det, at rapportering af ugunstig tilstand blev godkendt af Ø-udvalg i skriftlig orientering d. 17/12 2013.

Imidlertid fremgik det ikke af ØU-orienteringen /22/, at der var tale om en skærpet fortolkning af direktivet, som ikke var i tråd med bekendtgørelsen, eller at der fra flere sider var advaret mod ændringen.

Miljøministeriet skrev til ØU, at det ville blive understreget overfor EU-kommissionen, at der var tale om en *foreløbig ekspertvurdering*, og *"at der frem mod næste EU-rapport i 2019 vil blive igangsat et udredningsarbejde med henblik på at udvikle mere faste kriterier for rapporteringen i 2019, herunder indhente erfaringer fra andre lande og overveje en differentieret model"*.

Rapporteringen i 2019 og efterfølgende

Til trods for meldingen til regeringens Ø-Udvalg om at der ville blive igangsat udredningsarbejde til at udvikle fastere kriterier, herunder indhente erfaringer fra andre lande og overveje en differentieret model, ser det ikke ud til at være sket. Der blev således ved rapporteringen i 2019 *"anvendt de samme metoder som ved sidste rapportering i 2013"* /23/. Dermed blev alle skovtyper igen rapporteret som stærkt ugunstige ud fra *"one-out-all-out"* princippet, idet selv gamle længe urørte skove ikke kan matche modellens krav.

Bekendtgørelsen /14/ om klassificering af tilstande mv var blevet ændret både i 2014 og 2016, uden at der var ændret på, at skovtilstand skulle klassificeres ud fra systemet beskrevet i bekendtgørelsens bilag 2, som var uændret siden 2008. Rapporteringen i 2019 var således ligesom 2013-rapporteringen baseret på overimplementering af direktivet og i strid med både den danske bekendtgørelse og EU's regler og vejledninger.

I 2020 ændredes bekendtgørelsen om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden, så dens bilag 2 (2008-rapporten om klassificering af skovtilstand) *"gælder ikke for revisionen af Natura 2000-planen"*. Bilaget blev ikke slettet fra bekendtgørelsen, hvilket må indebære, at det fortsat skal anvendes til klassificering af skovtilstand, men ikke til Natura 2000-plan revision.

At multikriterie modellen giver et helt andet og ringere resultat end metoden fastlagt i bekendtgørelse illustreres i DCE fagligt notat /24/ fra 2021. Deri opgøres typernes tilstand i tre 6-års perioder ud fra metoderne i bekendtgørelsen for bl.a. at kunne sammenligne udviklingen over tid. Bekendtgørelsens metode vægter kriterier og parametre i stedet for *"one-out-all-out"*. Notatet viser bl.a., at skovtyperne har gunstig tilstand (> 0,6) i relation til artsindeks, og at skovtyperne har stabile eller stigende mængder af både

dødt ved, gamle træer og træer med råd og hulheder. Det er gunstigt ifølge habitatdirektivet og bekendtgørelsen.

Delkonklusion om den danske proces og rapportering

Frem til og med 2012 skulle skovtilstanden i overensstemmelse med EU's vejledninger kort sagt være stabil eller forbedret siden direktivet trådte i kraft i 1994 for at rapportere gunstig bevaringsstatus. DCE indførte i 2013 en multikriteriemodel med en lang række tærskelværdier og et one-out-all-out princip, som målte op mod en tænkt ideel uberørt tilstand i skov. Flere uafhængige eksperter fastslog, at modellen var urealistisk og uden sammenhæng med virkeligheden eller med habitatdirektivets krav. Regeringens Ø-Udvalg fik at vide, at kriterierne var foreløbige og skulle udredes frem mod 2019. Alligevel er 2019 rapporten til EU baseret på samme over-implemtering af habitatdirektivet som i 2013, og både i modstrid med EU's vejledninger om direktivet og med den danske bekendtgørelse om klassificering af tilstand i relation til Natura 2000. Det er sandsynligt, at problemerne er tilsvarende for habitatdirektivets andre naturtyper.

Konsekvenser af overimplementeringen

Den målestok, som DCE har indført, kan ifølge uafhængige eksperter ikke give andet landsresultat end ugunstig – uanset hvor mange år der ventes, og uanset om al skov i Danmark lægges ud som urørt skov. Det vil således ikke være muligt at bruge metoden til at vise forbedringer skabt af f.eks. politiske beslutninger om mere urørt skov, nationalparker m.v.

EU har skærpet EU-reglerne med en ny 2024 forordning om naturgenopretning /25/, som følge af de vedvarende rapporter om ugunstig bevaringsstatus. Før forordningen kom var der ingen tidsfrist for opnåelse af gunstig status, men det er der nu: Forordningen stiller bl.a. krav om indsats for at opnå god tilstand for 30 %, 60 % og 90 % af arealet af naturtyperne inden henholdsvis 2030, 2040 og 2050 på landsplan, dvs. både indenfor og udenfor habitatområderne. Med den danske målestok, der blev brugt i 2013 og 2019, vil god tilstand ikke kunne opnås selv på 100 år og måske aldrig. Hvis Habitatdirektivet tolkes korrekt uden overimplementering er god tilstand og gunstig status mere opnåelig.

En anden konsekvens er at befolkning og politikere fortsat får det indtryk, at de danske skove har det naturmæssigt slemt og måske ligefrem, at de har det værre end i 1994 – selvom det modsatte er tilfældet. Dyr og dårlige prioriteringer og beslutninger kan blive resultatet.

Sammenlignelighed i tid og rum og til andre lande forhindres desuden, som følge af DCE-modellens manglende følsomhed, og fordi den ikke svarer til habitatdirektivets krav.

Kilder

1/ Habitatdirektivet, Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0043:DA:HTML>

2/ *Interpretation Manual of European Union Habitats*. EUR 28. 2013. European Commission, DG Environment.

<https://circabc.europa.eu/ui/group/3f466d71-92a7-49eb-9c63-6cb0fadf29dc/library/37d9e6d9-b7de-42ce-b789-622e9741b68f/details>

3/ *Nøgle til identifikation af danske naturtyper på habitatdirektivet*. Habitatnøgle, ver. 1.05, maj 2016.

https://edit.mst.dk/media/vswluumt/habitat-key-ver105_opdatering-2016.pdf

4/ *Habitatbeskrivelser, årgang 2016. Beskrivelse af danske naturtyper omfattet af habitatdirektivet (NATURA 2000 typer)*. <https://edit.mst.dk/media/pj3afex3/habitatbeskrivelser-2016-ver-105.pdf>

5/ *Natura 2000 og skove. Udfordringer og muligheder: fortolkningsvejledning*. 2004. Europa-Kommissionen.

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/be676bad-6fa9-475b-8976-840678e10716/language-da/format-PDFX>

- 6/ *Natura 2000 og skove. Del I-II*. 2018. EU Kommissionen. ISBN 978-92-79-86000-3 doi:10.2779/004423 https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm
- 7/ *Reporting under Article 17 of the Habitats Directive. Report format for the period 2013–2018. Final version – November 2016*. 29 pp. <https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/f66c03a8-baf2-45af-95d3-a7055a07fb55/Article%2017%20report%20format%202013-2018.pdf>
- 8/ *Reporting under Article 17 of the Habitats Directive. Explanatory Notes and Guidelines for the period 2013–2018*. Final version – May 2017. 189 pp. <file:///C:/Users/ecbid/Downloads/Reporting%20guidelines%20Article%2017%20final%20May%202017.pdf>
- 9/ *Redegørelse for perioden 2005-2009 om vurdering af tilstanden i skove og om den danske rapportering til EU om habitatdirektivet i 2007*. By- og Landskabsstyrelsen & Skov- og Naturstyrelsen, 16. november 2009. 31 sider + bilag.
- 10/ *Kriterier for gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet*. DMU faglig rapport 457, 3.udg. 2005. https://www2.dmu.dk/1_viden/2_publicationer/3_fagrappporter/rappporter/fr457.pdf
- 11/ Miljøstyrelsens hjemmeside henviser fortsat til DMU kriterierrapport nr. 457. <https://mst.dk/erhverv/rig-natur/naturindsatser/natura-2000/beskyttede-arter-og-naturtyper> besøgt 26/9 2024.
- 12/ *Bekendtgørelse nr. 815 af 27/6 2007 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder* <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2007/815>
- 13/ *Skovenes naturtilstand. Beregningsmetoder for Habitatdirektivets skovtyper*. DMU faglig rapport 634, 2007. <https://www2.dmu.dk/pub/fr634.pdf>
- 14/ *Bekendtgørelse nr. 144 af 20/1 2011 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder*. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2011/144>
- 15/ *Vurdering af bevaringsstatus for skov*. Notat fra DCE til Naturstyrelsen d. 22/11 2013. https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Vurdering_af_bevareingsstatus_for_skov_november2013.pdf
- 16/ *Fagligt grundlag for vurdering af bevaringsstatus for terrestriske naturtyper*. DCE rapp. 118, 2014. <https://dce2.au.dk/pub/SR118.pdf>
- 17/ *Konsekvensvurdering af multikriteriemodel* af Vivian K. Johannsen et al.. Notat d. 9/9 2013 fra KU/LIFE, IGN til Naturstyrelsen. 19pp.
- 18/ *Groft overslag over mulige omkostninger ved forfølgelse af foreslåede kriterier for vurdering NATURA2000 områders bevaringstilstand* af B. J. Thorsen. Sagsnotat d. 15/9 2013 fra Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet til Naturstyrelsen. 13 pp.
- 19/ Forklæde af 24/9 2013 fra Naturstyrelsen til departementschefen. *Møde om Scenarier for EU-rapportering af skovene bevaringstilstand d. 27.9.13*. J.nr. NST-201-00158.
- 20/ Brev d. 11/12 2013 fra Danmarks Naturfredningsforening og Dansk Skovforening til Miljøministeriet, Ida Auken, "Natura 2000 i skovene – Kriterierne for gunstig bevaringsstatus, skovplanerne og registrering af skovnaturtyperne".
- 21/ Forklæde dateret 16/12 2013 fra departementet til miljøministeren, "Rapportering af skovenes bevaringstilstand". J.nr. 2013-4748.
- 22/ Ø-Udvalgs rapportering af naturtilstanden for de danske skove, 13/12 2013. Bilag til Forklæde af 16/12 2013 fra departementet til miljøministeren, "Rapportering af skovenes bevaringstilstand". J.nr. 2013-4748.
- 23/ *Bevaringsstatus for naturtyper og arter. Oversigt over Danmarks Artikel 17-rapportering til habitatdirektivet 2019*. DCE notat 6/9 2019. 10pp. https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notater_2019/Bevaringsstatus_naturtyper_arter.pdf
- 24/ *Naturtilstand på Naturstyrelsens arealer*. Fagligt notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. 31/5 2021. 25 pp. https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notater_2021/N2021_36.pdf
- 25/ EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS FORORDNING (EU) 2024/1991 af 24. juni 2024 om naturgenopretning og om ændring af forordning (EU) 2022/869. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401991